

A Budapesten, szerb nyelven megjelenő Srpske nedeljne novine hetilap beszélgetést közölt Glatz Ferenc akadémikussal, a Magyar–Szerb Akadémiai Vegyes Bizottság magyar tagozatának elnökével. Az interjú négy egymást követő számban (2012. március 15., március 22., március 29., április 5.) jelent meg.

Alább az interjú szerkesztőségétől kapott, magyar nyelvű változatát olvashatják.

Meddig jutott el munkája során a szerb-magyar történezbizottság magyar tagozata a vajdasági események vizsgálata során?

Magyarországon, természetesen a szomszédos országokkal kapcsolatos érdeklődés elsősorban azokra az országokra irányul ahol nagy számban élnek magyar kisebbségek. Ezért mindig Romániát és Csehszlovákiát emlegették, Jugoszláviával, pedig egy sajátos jó viszonya volt a Magyar Népköztársaságnak, már a '70 -'80-as években. Ennek következtében keveset törődünk vele. A másik, ami érdekes volt, Jugoszláviában Tito, egy nagyon magyar toleráns nemzetiségi politikát alakított ki. Gondolja el, hogy a Szerb Tudományos Akadémiának 18 magyar tagja volt. Gondolja el, hogy milyen magyar nyelvű folyóirat kultúra volt. Jugoszlávia nemzetközi helyzetét kihasználva mi tulajdonképpen nem csak a Gyilasz-munkákat de a nyugati munkákat is magyarra fordítva Jugoszláviából hoztuk be. Tehát a mi számunkra a '70-'80-as években Jugoszlávia egy fejlettebb haladottabb ország volt, sok vonatkozásban még bevásárolni is oda jártunk. Kishatárforgalom ott volt erős. Ez tompította az érdeklődést a vajdasági magyarok iránt Magyarországon, mert a vajdasági magyarok, ha úgy tetszik összehasonlítva Erdéllyel vagy a Felvidékkel, sokkal önállóbb értelmiségi életet élhettek.

Miután Jugoszlávia felbomlott, azután fokozódott az érdeklődés Magyarországon a szerbek irányában. Ez máig is nagyobb különbség a mi szerbismeretünk szerint. Nekem az a véleményem személyesen és mindjárt a bizottsághoz jutok, hogy a szerbek most körülbelül olyan helyzetben vannak 1990 után, mint mi magyarok voltunk Trianon után. Mi voltunk minden rossznak az oka. Ami a Kárpát-medencében rossz történet azért mindig a magyarok voltak a felelősek 1920-tól egész mostanáig. Most meg a szegény szerbekre nyomják. Ha rossz a Tito, akkor az biztos azért volt, mert a szerb vezető réteg volt a rossz, ha háborúk voltak akkor a szerbek. Én azért is bíztam abban, hogy a szerb magyar megbékélés az eredményes lehet, mert két nagyon hasonló sorsú kollektívumról van szó. A XX. században először mi magyarok voltunk mindenért a bűnbakok, most meg mindenért a szerbeket teszik felelőssé. Az, hogy ezekben a 1944-45ös gyilkosságokban ott több szerbet öltek meg, mint mindenki mást, arról elfeledkeznek. Amiket ismerünk listákat a kutatások eredményeként, azokon a listákon több mint 50 % szerb ember van. Nem igaz, hogy ez csak etnikai tisztogatás volt. És azért a csapatokban is, a partizán csapatokban is, mindenki tudja ma már, nem válogatták, hogy az szerb nemzetiségű, abban voltak horvátok, voltak magyarok, Petőfi brigád és így tovább.

Én úgy gondolom, hogy ennek a szerb magyar megbékélésnek az egyik előre hajtó ereje az lehetne, ha fölismernék, hogy itt két bűnbak nép van, korábban mi magyarok, mivel mi voltunk a legrosszabbak és minden mi miattunk volt itt ami rossz, most meg a szegény szerbek. Sajnos ezt nagyon nehéz az emberekkel elfogadtatni. Még mielőtt létrejött a Magyar - Szerb Akadémiai Vegyes Bizottság 2010 decembere előtt mi már akkor is, pontosabban az én vezetésemmel egy csapat már akkor kezdett el foglalkozni a szerb magyar megbékéléssel és végül is ebből nőtt ki 2009–2010-ben állami szinten a Tadic és a Sólyom elnök közötti megállapodás értelmében egy akadémiai bizottság. Ennek a feladata a köztünk lévő vitakérdések megvitatása. Van egy olyan felfogás, amelyik természetesen Magyarországon elsősorban csak a magyarok 1944-45-ös sérelmeivel akar foglalkozni. Mi azt mondtuk a Razzia nélkül nincs szerb magyar ügy. Nekünk kell foglalkozni a Razziával, tehát a 1942-es Razziával. El kell mondani, hogy ott mit művelt a magyar hadsereg és utána jöjjenek a szerbek és mondják el mi történt 1944-45-ben.

Az én felfogásom az, hogy amit mi magyarok disznóságot elkövettünk, azt mi magyarok tárjuk fel. A tavalyi nemzetközi konferencián is és ebben a História számban is a Razziával a magyar történészek foglalkoznak. A Sipos Péter, Sajti Enikő stb., és a 1944-45-tel pedig a Janjetovic és a szerbek. Megmondom őszintén, kiválóan működik ez a felfogás. A szerbek beszélnek a szerb, illetve a Jugoszláv partizán disznóságokról, a magyarok beszélnek a magyar katonaság disznóságairól. Én úgy gondolom tehát, hogy ez a megbékélés a történészek és az értelmiségiek között megvan, erre épül rá ez az akadémiai vegyes bizottság.

Említette azt, hogy Szerbia most ugyanazt éli meg, mint Magyarország a trianoni békekötés idején. A bizottság most foglalkozik Koszovó helyzetével, Szerbia területi átalakulásával?

A Bizottság, ahogy már említettem akadémiai bizottság, és én vitakérdésekről beszélek. Köztünk sok vitakérdés volt és maradt is. Én ezt mondtam, kell egy tudományos akadémikus bizottság, amelyik a levéltárba jár, a sírokat tárja fel, legyen egy politikai jellegű bizottság is, és most tőlünk kérjük számon akadémikusoktól, hogy miért nem foglalkozunk a kárpótlás kérdésével, pedig ez politikai kérdés. Mitőlünk kérdezik meg a Koszovót, pedig ez politikai kérdés, tehát ez nem egy szakmai történelmi kérdés. A mi bizottságunk egyelőre ehhez a történelmi megbékéléshez szükséges múltnak a feltárásával foglalkozik. Ezzel együtt tulajdonképpen van nekem véleményem természetesen Koszovóról, mint magyar állampolgárnak, van a történelmi jogról, de az nem tartozik a mi körünkbe, ez megint csak politikai kérdés.

Hogyan lettek kiválasztva a Bizottság magyar tagozatának a tagjai?

Megállapodás született a két Akadémia között, hogy milyen jellegű legyen a Bizottság. Ez történészekből álló bizottság. Először természetesen azokat válogattuk ki, akik egyáltalán a szomszéd népnek a történelmével foglalkoznak, lent Szerbiában is meg minálunk is. Igen ám, de kiderült, hogyha nem veszünk be olyan civil embereket, akik a levéltárosokon kívül helytörténelmi munkákat csinálnak akkor nem lesz az egésznek semmiféle értelme. Ezért, mi a magyar Bizottságba belevettünk olyan szerbiai magyarokat, akik nem történész képzettségűek, újságírók, helytörténészek. Viszont minden egyes nevet és minden egyes programpontra a két Bizottság közösen egyeztetet.

Itt egy mondatot érdemes lenne elmondani. Szerbia szerintem nagyon jól használja ki azt, hogy a szerbiai értelmiségnek még a Tito rend, igaz itt túl pozitív képet festek le önöknek Titóról, de hát ez történelem, hogy a szerb értelmiségiségnek van egy nagyon erős nyugaton képzett rétege. Azért maguktól tulajdonképpen könnyen lehetett kijárni nyugatra. Az én partnerem Stanovcic akadémikus az például úgy mozog Amerikába és angolszász területen, mintha otthon volna. Ő is különben montenegrói, minthogyha mi crnogorácok egy erős maffiát képeznénk állítólag, ahogy én hallom, úgy mozog a nyugati körülmények között, Bécsben, Németországban, Angliában, Amerikában, mint én. Miközöttünk az együttműködés rendkívül szívélyes, rendkívül jó, és én a Stanovcic-ot még a '90-es évekből ismerem, Bécsből.

Tulajdonképpen ez nagyon jó a Tadic politikájában szerintem, hogy *(én nem akarok politizálni)*, hogy a Tadic odafigyel a fiatalokra, odafigyel az egyetemre, többször járt a belgrádi egyetemen stb. tehát épít arra a jó minőségű, világszínvonalú szerb értelmiségre, amelyik Szerbia bejutását az EU-ba és Szerbia megbékélését a szomszédos országokkal nagyon segítené. Ez egy szerencse. A szerencse történelmi kategória. Nekünk nagyon nagy szerencsénk van, hogy egy ilyen jó szerb csapattal találkoztunk és már családilag, tehát feleségek, stb. egymással tulajdonképpen mi barátok is lettünk. Mindent, amit én írok, beleértve a História-t, amit nyilatkozok, azonnal küldöm meg a Stanovcic-nak angolul, azonnal. Tehát mielőtt én bármit kihoznék és ők is szintén. Egész kiváló az együttműködés ezen a szinten. A konfliktusok lent vannak a politikában, és itt mi nagyon jól tudjuk, hogy ezeket a konfliktusokat mi nem fogjuk tudni föloldani. Hogy a kárpótlás ügyében mi hogy vettünk részt, azt most nem fogom elmesélni. De azért, amikor Tadic elnök elfogadta azt a bizonyos bekezdést, amibe

bent volt a kollektív felelősség, akkor mi megírtuk a levelünket és figyelmeztettük, hogy ez nem fog jó irányba vezetni és a politikai vezetés ezt nagyon pontosan megértette Szerbiában is meg minálunk is, hogy itt egy olyan kárpótlás rendszert kell kialakítani, amire nincs példa. Hogy őszinte legyek a németeknek sem sikerült kárpóttolni magukat sehol, se Sziléziában se minálunk. A magyarokat, akiket kidobtak a házaikból a Felvidéken nem sikerült kárpóttolni. Szerbia az első olyan állam Európában, amelyik legalább megkísérli. Tehát én nagyon bízom abban, hogy ezek a kölcsönös bocsánatkérések, amiket a Tadic a horvátokkal megcsinált magyarokkal még nem „not yet”, tehát ezt meg kell csinálni, nincs mese. De ez párosodni fog egy jó kárpótlásos politikával. Hogy még tovább dicsérjem Szerbiát, én a kisebbségi kérdésben az EU stratégiai bizottságában voltam referens 12 éven át. Ilyen jó kisebbségi törvény, mint ami Szerbiában van, én ezt Európa legjobb kisebbségi törvényének tartom, amelyik lehetővé teszi a kisebbségek kulturális autonómiáját. Tehát az iskolai képzéstől kezdve a közművelődésig teszi lehetővé az autonómiát. A kulturális autonómia akármit mond az Ágoston Gábor a kulturális autonómia lehetősége ebben a törvényben benne van. És én ezt egy nagyon jó törvénynek tartom, és nagyon drukkolok, úgy is, mint magyar ember, nagyon szurkolok annak, hogy ezt a Korhétz Tamásék jól ki tudják használni.

A szerb parlament diaszpóra törvényéről mi az Ön véleménye? Magyarország nem rendelkezik ilyen törvénnyel, mennyire szükséges egy ilyen jogszabály megléte?

Minekünk nincs diaszpóra törvényünk, de van diaszpóra politikája Magyarországnak, ez most alakul ki. Ez a legnehezebb dolog, mert a diaszpórában a perszonális kulturális autonómiát kell kierőszoakolni. Ott nincsenek csoportok, családok vannak. De gondolja el egy diaszpórai magyarnak vagy szerbnek kisebbségben az identitás megőrzése legalább kétszer annyiba kerül. Gondolja el az osztályokat, a szerb gimnáziumban is itt Budapesten, még mindig 8-15 fős osztályok vannak. Ez mind nagyon jó különben, de gondolja el a bekerülési költséget, egy tanulónak a bekerülési költsége légköbmétertől kezdve a fűtésig sokkal több. Ezek szép elvek, és én nagyon kíváncsi vagyok, és nagyon szurkolok, hogy sikerüljön a diaszpórában valahogy a nemzeti identitást megtartani és állami feladatnak tartom. És hadd mondjak mindjárt valamit akkor, nem is értem, hogy a szerb iskolát miért nem támogatja a szerb állam erőteljesebben? Ha már maga kérdezett a diaszpóráról. A németek agyonpénzelik a magyarországi német iskolákat, Bajától kezdve mindet. Mi is finanszírozzuk a mieinket. Elég szépen finanszírozzuk a határon túl. A szerb állam miért nem finanszírozza maga szerint? Nekem az a véleményem, hogy a szerb kisebbség, ezt én láttam Horvátországban is, ahol azért ütök – vágják egymást, és szerintem a szerb - horvát viszony azért rosszabb, mint a szerb magyar viszony a mindennapokban. Azért nekünk nincs bajunk a szerbekkel, nem csak ott nálunk Somogyban meg Baranyában.

Én úgy gondolom, hogy a szerb magyar együttélésben tulajdonképpen az értelmiség és a tv szereplést szerető értelmiségiek, mert ugye ebből meg lehet élni ha ezzel, buzdítanak az embereket, nem tudok szerb magyar ellentétről beszélni. Én legalább is így tapasztalom. Na ez azért veszélyes, mert ilyenkor oldódik fel az a bizonyos szórvány. Ott tartja meg a szórvány erősen a maga nemzetiségét, ahol elnyomják vagy bántják őket. Tehát a Ceausescu, ha nem bántja a magyarokat, szerintem már 1 millió alatt lenne a magyarok száma, de mivel bántotta a magyarokat ennek következtében a magyarok nem asszimilálódtak. Ennek ellenére én azt mondom, hogy a szerb etnikum, ennek nyilván az egyházhoz is azért köze van, a szerb etnikum közép- kelet-európai térségben nagyon tartja magát. Tehát nagyon erősen hagyományőrzőek és nem csak a vidéki emberek, hanem a városiak is. Nézze meg azért itt az iskolában is a gyerekeknek a nagy része városi, és mégis tartják a szerbségüket. Ha én lennék a szerb állam én biztos, hogy erre több pénzt adnék.

Visszakanyarodva a beszélgetésünk fő témájára, érdekelne, hogy a Bizottságnak vannak-e valami kimagasló eredményei az eddigi munkája során?

Mi a legfontosabbnak most azt tartjuk, hogy a II. világháború alatti konfliktusokat megvilágítsuk. Itt nekünk, magyaroknak előnyünk van a szerbekkel szemben, mert a Razzia, tehát a legvéresebb magyar disznóságoknak azért a történelmét föltárták még maguk a Horthyék. Köztudott, hogy a magyar parlament 1943-ban bizottságot küldött ki, elítéltek embereket, és így tovább. Ilyen szempontból a szerbek hátrányban vannak, mert a 1944-45-ös vérengzéseknek nincs olyan feltárása. Nem ismerjük a neveket, nem ismerünk listákat. Maguk a szerb történészek is hol arról beszélnek, hogy 2 millió ember lett áldozat, a második világháború végén, a Janjetovic-ék és a horvátok is 1 millióról beszélnek. Nem ismerünk listákat, a nagy táborok temetői nincsenek feltárva. Tehát egyszerűen a szerbek azért vannak most nagyon nehéz helyzetben, mert nagyon rossz örökséggel rendelkeznek ezen a téren, és az emberek azért türelmetlenek. Azt gondolja el, ha 1 millió ember, és ez egy történész számára is egy érdekes jelenség, mert ilyen kollektív gyilkosságok, sehol a világon nem voltak a II. világháború után. Szóval a világháború után ilyen kollektív bosszúállás sehol nem volt. Nálunk Budapesten fölhúztak a lámpavasra egy-két embert, meg lelőttek, meg így meg úgy, de az hogy menjenek és agyonverjenek itt egy millió embert, amiben mi magyarok nagyon alacsony számban fogunk valószínűleg szerepelni, nos én úgy gondolom, hogy ez egy történelmileg egyedülálló eset, és most mindenki a szerbeken veri el a port. Mintha a szerb etnikum csinálta volna ezt a milliós gyilkosságot, hát ez nem így van.

Az én felfogásom szerint, az én ismereteim szerint és ez egybevága a bizottság ismereteivel is, ez elsősorban politikai megtorlás volt, ahol a titoista partizánok a királpárti demokratákat, ugyanúgy a rojalistákat irtották, mint ahogy irtották a magyarokat meg a németeket. Ilyen értelemben a legnehezebb feladat listákat összeállítani és mindenki tőlünk várja, hogy az ő elpusztult nagyszüleinek a neveit megtaláljuk a listákon. Márpedig milyen korszak volt ez? Nem volt rendes államigazgatás. Szétesett 1944-45-ben. Sokszor ugyanaz a személy 2-3 helyen is szerepel. Hogyan állították össze ezeket a listákat? Bemondásra. Innen is begyűjtöttek egy listát, onnan is és ezeknek az összevetése rendkívül nehéz. Ráadásul rendezetlen az anyag. Gondolja el, hogy itten több ezer folyóméter olyan iratanyagot kell átnézni, ami rendezetlen. Nem tudjuk, mi van benne. Bemegy a levéltárba Újvidéken és csak középszinten van rendezve a levéltári anyag. Tehát körülbelül tudjuk, hogy ez a dosszié milyen vonatkozású anyagokat tartalmaz, tudjuk, hogy párt vagy igazgatási anyagokat tartalmaz, hogy lesz-e benne lista a polgári személyre vonatkozóan azt nem tudjuk. Na most ennek a munkának én úgy gondolom a rendes elvégzése az 8-10 év, akkor ha len a Vajdaságban 15-20 levéltáros tud ezen dolgozni.

Az első év egyik eredménye az, hogy megteremtettük a kutatási feltételeket. Egyrészt én nem fogadtam el azt a felfogást, hogy nekünk Budapestről kell irányítani a kutatást lent a Vajdaságban. A vajdasági kutatást lent Szerbiából kell irányítani, ottani levéltárosok, ottani emberek végezzék ezt el. Most, hogy már a magyarok is kutatási pénzt biztosítottak és a szerb parlament pedig mintegy 100 ezer eurós nagyságú, 6 millió Dinárt hagyott jóvá, ez egy nagyon fontos dolog. Egy év alatt létrehoztuk a kutatásszervezetet, összegeztük az eddigi eredményeket, az eddigi tanulmányokat összefűztük egybe. Az eddigi sírfeltárásokat és az eddigi listákat, amiket tudunk azt összeszerkesztettük egybe, létrehoztunk egy visszaemlékezést készítő brigádot, akik a még élőkkel csinálnak interjúkat, megszerveztük azokat a nemzetközi konferenciákat, amelyek számot adtak a nemzetközi tudományos életben, hogyan áll ezeknek a kérdéseknek a kutatása, ez itt volt szeptember 30-án Budapesten. 1945 óta nem volt egy ilyen konferencia, 1945 előtt meg nem volt egyáltalán, se Belgrádban se Budapesten, ahol magyar, szerb, beleértve még német, osztrák és szlovák történészek is így beszéltek volna a szerb magyar életről, mint ami volt minálunk. Ez az első év eredménye. Most jön a második év, ez lesz a nehezebb, mert most a mindennapi életbe kell majd szervezni ezeket a kutatásokat. Most félek attól, hogy ez a kezdeti lendület alább fog hagyni, a szürke mindennapokba.

Nézzé az első 8.000 nevet megtalálni az aránylag egyszerű és könnyű, de amikor 40 ezret vár el tőlünk a közönség, 40.000 áldozatot, vagy 30.000, elkezdődik egy számháború, egy **viktimológia**, tehát egy áldozati kultusszal. Furcsa egy generáció ez az előttem lévő generáció. Én már olyan

vagyok, hogy arra vagyok büszke, amit megcsináltam. Ha van valamim, akkor azt mutogatom. Az előző generáció az meg panaszkodik. Ő arra büszke, ha szenvedhetett. Ezt nevezem viktimológiának. Itt minden nemzet kimutatja az idősebb generációban, hogy ő szenvedett a legtöbbet, őt csak üldözték, és egy nagy verseny folyik, hogy kinek van több áldozata. Nem tudnék állást foglalni több év után sem, a 40.000 ügyében, sem a 8.000 sem a 10.000 sem a 20.000 ügyében. Ez a mi legnagyobb gondunk.

A magyar állam mégis hogyan segíti a kutatások megvalósulását, anyagi, technikai, személyi kérdésben és értelemben?

A magyar állam most adott 16 millió Forintot arra, hogy lenn a Vajdaságban a magyarok, a magyar áldozatoknak a neveit föltárják. Ez folyik, ezt a csoportot egy Fodor István nevű remek zentai levéltár igazgató és Mezei Zsuzsa újvidéki levéltáros asszony vezeti. Az első beszámolókat most fognak elkészülni, jövő héten megyünk le Szabadkára, Stanovcic úr is jön, én is megyek Szabadkára és most fogjuk meghallgatni az első kutatások eredményeit.

A magyar tagozat egyes tagjai elleneztek, hogy a Bizottság feladatkörébe beletartozzon a Vajdaságban a II. világháború elején elkövetett bűncselekmények vizsgálata. Ön szerint ennek mik az okai?

A vita nem a Bizottságon múlik, hanem általában a hazai közvéleményben. A hazai közvélemény azt akarta, hogy a magyar áldozatokat kutassuk. Nekem meg az a véleményem, hogy nem lehet a másik nélkül ezt föltárni. Nézze meg hogy eredményes volt a munkánk. 15 ezer példányban bombázzuk a Historiával a közönséget. Nézze meg nem volt magyarellenes megnyilvánulás most Újvidéken. Volt szerb-szerb veszekedés, volt zsidó szerb, de nem volt magyarellenes, tehát magyar szerb veszekedés nem volt. Belenyugodtak, azt is mondhatnánk, hogy győztünk. Mi beszélünk a mi magunk disznóságáról. Nézze, az hogy a magyar kormány egy táblát helyezett el a Holokauszt Emlékmúzeumban a 1942-es szerbiai áldozatoknak ezt egy óriási dolognak tartom. Szerintem erre fel a szerbek meg nem bántják a magyarokat ott lent. Ha mi beismerjük butaságainkat meg a disznóságainkat, akkor szerintem a szerbek is hajlanak arra, hogy beismerjék. De amikor én csak azt akarom hallani, hogy a magyarokat bántották, akkor természetesen a szerbeknek is bemegy a vér az agyukba, és akkor azt mondják beszéljünk a magyar disznóságokról. Én nagyon fontosnak tartom ezt kiegyensúlyozni.

Mi a véleménye arról a tényről, amit a magyar média hangoztat „az ítélet nélküli tárgyalásról”, a súlyos vádakról a szerbekkel szemben? Ezen érvek mennyiben befolyásolják a bizottság jövőbeni döntéseit? Tudomásunk szerint ez a bizottság illetékes egyedül, hogy meghatározza vizsgált időszakait és történéseit tényleges motívumait és tényeit.

A bizottság kutatásokat vezet, kutatásokat értékel, de nem a történelmi értékeléseket. Tehát nincs egy manifesztum, hogy mi kinyilvánítjuk ezt meg ezt, elhatároztuk tudományban ilyen nincs. Ezt mi nem tartjuk helyesnek. Azt természetesen, hogy az ítélet nélküli gyilkosságokat, a Razzia is tulajdonképpen ítélet nélküli gyilkosság volt. Amikor bevitték a lékekbe a zsidókat meg a szerbeket, ott semmiféle ítéletről nem volt szó, ezeket mi feltárjuk ez a mi dolgunk, és utána döntsenek a jogászok és döntsön a politika. Ebbe mi nem akarunk beleszólni.

Most, hogy megtörtént a 70. évforduló és már a beszélgetésünk elején említette, hogy a História megjelenését is az évforduló idejére ütemezték, meg szeretném kérdezni, hogy Magyarországról részt vett-e valaki a megemlékezéseken Szerbiában. A Rációnak, vagyis a Vajdaságban történt bűncselekményeknek 70. évfordulójáról néhány nappal ezelőtt emlékeztek meg. A vegyes

bizottság tagjai részt vettek ezen megemlékezéseken, amelyeket Újvidéken és a Vajdaság egyéb településein tartottak?

Nézze, azt én nagyon fontosnak tartom, hogy a bizottság, egyébként én személyesen, egyszerre koszorúztam meg a futogi temetőben a magyar áldozatokat és a Duna parton a szerb meg a zsidó áldozatokat. Tehát mi elmondtuk, hogy a mi felfogásunk szerint a megbékélés a fontos. Természetesen a megbékélésnek vannak feltételei. Én azt, hogy a szerb kormányzat ennyire készséges a sírfeltárásoktól kezdve a levéltári feltárásokon át, mindenben segít bennünket. Azt ne felejtse el, hogy Szerbiában egy centralizáltabb kormányzat és tudományszervezet van, mint Magyarországon. Szerbiában, ha egy politikai vezető egy miniszter, még elég egy miniszterhelyettes is, azt mondja, hogy segíteni kell a világháborús áldozatok kutatását, akkor a levéltáros segíteni fogja. Magyarországon azt mondja egy miniszter, a levéltárosunk legyint egyet, nem érdekli semmi. Ezért nagyon fontos, hogy a szerb politikai vezetés politikai kérdést csinált ebből. Hogy világos legyen a szerbeknek nem csak az az érdekük, hogy pénzt adtak erre, hanem, hogy a politikai vezetés azt mondta, márpedig ezt segíteni kell és fel kell tární. Azt mondják a kollegáim, akik a levéltárakban kutatnak, lent Újvidéken vagy Zentán, vagy bárhol, jó Zentán könnyebb, mert ott sok a magyar az azt mondják, hogy semmivel nem különböztetik meg a magyarországi kutatót a szerbiaitól. Tehát egy szerb ember wirtigli szerb ember bemegey, azt nem szolgálják ki jobban, mint ha bemegey egy magyar kutató pillanatnyilag. Első évnek ez egy óriási eredménye volt. De még egyszer hangsúlyozom, hogy ez politikai kérdés lett ott, és én ezt nagyon okosnak tartom, hogy ebből politika kérdést csináltak.

A témához kicsit kapcsolódva, de szorosabban egy másik kérdéskört érintve a kárpótlás kérdését, amelyet a német állam kezdeményezett még néhány éve a zsidó áldozatok családjai felé. Jótétel ügyében a leszármazottakat és még élő családtagokat postai úton felkeresték és felkérték őket kárpótlási igényük benyújtására. A kárpótlás megérkezéséről a károsultak javára sajnos nincs információ. Várható, hogy lesz-e ezekben a fent tárgyalt kérdésekben valamilyenfajta anyagi jótétel, vagy ez még várat magára? Mert hát sajnos ami megtörtént az megtörtént, jótétetni sehogyan sem lehet, és véleményem szerint pénzzel az embereknek okozott fájdalmat szerettek elvesztése során megtéríteni nem lehet.

Ezért kellene egy politikai jellegű bizottság, amely nyilván a reciprocitás elve alapján valami állást foglalna. Ezzel, megmondom őszintén az Akadémiai Bizottság nem foglalkozik. Nekem van egy saját álláspontom természetesen. Ahogy az én Lizi nénémet kitelepítették, mint németet, véletlenül, mentek szedték össze a német nevű embereket, soha nem kapott semmiféle kárpótlást, azért mert kitelepítették. Tulajdonképpen megértem azt is, akinek a Vajdaságban elvették a házát, magyar ember házát, betelepítettek valahonnan egy oda behozott valaki mást, de fordítva is mondható, hogy amikor 1942-ben mi bemasíroztunk akkor onnan több 10 ezer szerb ember elmenekült és akkor mi behoztunk a Kárpát-medence másik részéről ugyan oda mi magyarokat, betelepítettük azon emberek házába. Egy dolog, ami itt sajnos nem hangzik el. Elhangzik a megbékélés, de nem hangzik el a megbocsátás. Márpedig megbocsátás nélkül ezt nem fogjuk tudni megcsinálni. Ha mi folytatni akarjuk a II. világháborút, vagy folytatni akarjuk a 45-46-os megszárlásokat akkor nem lesz megbékélés. Ez csak akkor lesz, ha tudomásul vesszük a megbocsátás szót, és ezt nem szeretik hallani.

És a megbocsátás a bizottság feladata?

Ez politikai kérdés. Nézze én fiatalként végigéltem a német megbékélést. Akkor éppen 1 évet voltam kint az NSZK-ban fiatal történészként. Megbocsajtás nélkül nem megy. Végigéltem a német lengyelt néhány évvel később, akkor is épp Németországban voltam a Kelet Európai Intézetben. Megbocsajtás nélkül nem fog menni, és ez a zsidó keresztény ügyre is vonatkozik. Muszáj a megbocsajtást tudomásul venni. Én mindig azt szoktam mondani, hogy nem szabad felejteni, semmit sem szabad elfelejteni, de a nem felejtés együtt kell, hogy járjon a megbocsajtással nekem ez a véleményem.

Nézze a megbékélés az anyagi érdek, mert én mindig azt szoktam mondani, ha mi most nem tesszük rendbe ezeket a mi történelmi számláinkat, akkor nem lesznek közös EU projektjeink. Együtt kell működni a magyaroknak, szerbeknek, horvátoknak itt nincs mese. A XXI. század erről fog szólni. Ez anyagi kérdés. A megbékélés az szükségszerű, a megbocsátás az erkölcsi kérdés. Én a kereszténység legnagyobb hozadékát ebben látom, hogy behozta a megbocsátást. Ez az újramezdés is. A megbocsátás újramezdés is. Ha házas ember lesz, megtudja mi az, majd megtanulja.